ul. Rodakowskiego 1 / 3A
e-mail: biuro@expercik.pl
kom. 535-064-005

Wychowanie dwujęzyczne w przedszkolu – informacje dla rodziców

Co to właściwie jest dwujęzyczność?

Dwujęzyczność (bilingwizm) lub nawet wielojęzyczność (multilingwizm) to umiejętność swobodnego władania dwoma lub kilkoma językami. Oznacza to, że osoba dwujęzyczna (bilingwalna) rozumie dwa języki, swobodnie porozumiewa się w nich i potrafi użyć ich zgodnie z kontekstem sytuacyjnym. Dwujęzyczność nie musi oznaczać takiego samego stopnia opanowania obu języków – zazwyczaj jest tak, że jeden język staje się dominujący, w zależności od tego, jakim czynnikom kulturowym podlega życie danej osoby (w jakim języku mówią rodzice, osoby z otoczenia i środowiska szkolnego).

Dwujęzyczność nie musi być tożsama z opanowaniem obu języków w stopniu biegłym – osoba dwujęzyczna może używać jednego z języków w zakresie słownictwa podstawowego, wystarczającego do swobodnej komunikacji. Może być też tak, że osoba dwujęzyczna będzie znała jeden z języków jedynie w mowie.

Wielojęzyczność pełna, czyli operowanie kilkoma językami w takim samym stopniu zarówno w mowie, jak i w piśmie, w obrębie wszystkich funkcji językowych, jest zjawiskiem rzadkim, gdyż osoby wielojęzyczne prawie nigdy nie posługują się wieloma językami w takich samych sytuacjach. Weźmy przykład Ani: Ania zna angielskie terminy z zakresu historii średniowiecza, których nie zna po polsku, za to w języku polskim biegle rozmawia na temat zdrowego odżywiania, czego nie potrafi po angielsku. Dwujęzyczność Ani nie jest więc dwujęzycznością pełną, lecz funkcjonalną – występującą w określonych sytuacjach. Ten typ wielojęzyczności jest domeną większości osób bilingwalnych.

Co ciekawe, wielojęzyczność dotyczy przeważającej części ludzi na świecie! Ponad połowa mieszkańców Ziemi posługuje się regularnie więcej niż jednym językiem. Wynika to z tego, że większość społeczeństw świata jest wieloetniczna. Ponadto na skutek globalizacji ilość ludności wielojęzycznej stale rośnie – Twoje dziecko też ma szansę należeć do wielojęzycznej części świata, jeśli tylko będzie odpowiednio prowadzone językowo!

No dobrze, to jak moje dziecko może stać się dwujęzyczne?

Aby u dziecka w naturalny sposób rozwijała się dwujęzyczność, powinny zostać spełnione pewne warunki. Pierwsze dwa z nich to czynniki psychologiczne: brak poczucia presji, wywieranej przez otoczenie oraz pozytywna postawa rodziców/nauczycieli wobec obu języków używanych przez dziecko. Spełnienie ich zapewnia dziecku poczucie bezpieczeństwa – podstawę do efektywnej nauki.

Trzecim nieodzownym warunkiem jest możliwość regularnego używania dwóch języków. Im częstszy kontakt z nimi, tym lepiej. Generalnie jest zalecane, by dzieci mówiły w drugim języku przynajmniej przez 50% okresu dziennej aktywności. Kontakt ten powinien być czynny, a nie ograniczony jedynie do słowa pisanego.

Kompetencji językowych w dużej mierze nabywa się poprzez ćwiczenie użycia języka w sytuacjach społecznych, zwłaszcza w tego rodzaju warunkach, w jakich ma on być w przyszłości

ul. Rodakowskiego 1 / 3A
e-mail: biuro@expercik.pl
kom. 535-064-005

używany. Jeśli chcesz, by Twoje dziecko potrafiło posługiwać się językiem angielskim w sytuacjach życia codziennego – po prostu wprowadź w to codzienne życie język angielski! Niech dziecko ćwiczy mówienie po angielsku nie w ławce z książką, lecz właśnie podczas konkretnych czynności. Ten sposób ma jeszcze jedną zaletę – naukowcy odkryli bowiem, że nasz mózg lepiej przyswaja treści podczas wykonywania jakichś czynności. Tak więc praktyka – praktyka, drogi Rodzicu!

Jak praktykujemy wychowanie dwujęzyczne dziecka w przedszkolu?

W naszym przedszkolu stosujemy bardzo skuteczną metodę **immersji, czyli zanurzenia** w drugim języku. Oznacza to, że wszelkie rodzaje aktywności dzieci w ciągu dnia (np. zabawy, pogadanki edukacyjne, przygotowanie do posiłku, sprzątanie zabawek, rytmika, wyjścia na dwór, wycieczki) odbywają się jednocześnie w językach polskim i angielskim. Treści programowe np. nazwy kolorów czy proste działania matematyczne wprowadzane są po polsku i po angielsku.

Nie ma osobnych lekcji języka angielskiego – to odróżnia nas od przedszkola językowego, w którym czynności inne niż zajęcia językowe prowadzone są po polsku. U nas żadne z działań nie odbywa się bez użycia języka angielskiego! Język angielski nie jest przedmiotem nauczania, lecz po prostu sposobem komunikacji - tak samo, jak język ojczysty w domu.

W przedszkolu wykorzystujemy również metodę **OPOL – One Person, One Language.** Oznacza to niemieszanie języków przez osoby rozmawiające z dziećmi. Przy dzieciach stale przebywa osoba (anglistka), która komunikuje się z nimi tylko i wyłącznie po angielsku. Oprócz tego podopiecznym towarzyszy nauczycielka przedszkola, rozmawiająca jedynie po polsku. Dzięki temu dzieci od samego początku utożsamiają jeden język z jedną osobą i potrafią je łatwiej rozgraniczyć.

W naszym przedszkolu wszystkie wspomniane wcześniej warunki do rozwoju dwujęzyczności są spełnione. Oczywistym jest, że nie wywieramy presji na dzieciach i że akceptujemy ich porozumiewanie się w obu językach. Nie wytykamy błędów (korekta odbywa się tylko na zasadzie powtarzania formy poprawnej). Nasi podopieczni mają kontakt z językiem angielskim przez cały czas ich przebywania w placówce, czyli kilka godzin w ciągu dnia – jest to na pewno 50% dziennej aktywności dzieci (może być nawet więcej – w zależności od czasu przebywania w przedszkolu).

Należy zdać sobie sprawę, że nadrzędnym celem przedszkola dwujęzycznego nie jest wykształcenie znajomości języka angielskiego (choć oczywiście kompetencje te są nabywane), lecz realizowanie treści wychowawczych właściwych każdej innej placówce przedszkolnej. Różnica polega na tym, że treści te są realizowane w dwóch językach – polskim i angielskim. Znajomość języka angielskiego jest niejako efektem dodatkowym ogólnego procesu wychowania – podobnie jak znajomość języka polskiego jest naturalnym efektem dorastania w rodzinie i społeczeństwie.

Metody i pomoce dydaktyczne, służące realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego, są tożsame z tymi stosowanymi w każdym nowoczesnym przedszkolu – znajdują się wśród nich zarówno te nowe (np. audiowizualne – film, praca z aplikacją na tablet itp.), jak i te z wieloletnią tradycją (powtarzanie, pogadanka, zagadka, metoda obrazkowa, piosenka, wiersz, drama itp.). Przy ich stosowaniu uwzględniane są oczywiście oba języki.

ul. Rodakowskiego 1 / 3A
e-mail: biuro@expercik.pl
kom. 535-064-005

Co wychowanie dwujęzyczne w przedszkolu da mojemu dziecku?

Zanurzenie w języku pozwala dzieciom na przyswajanie języka angielskiego w stopniu porównywalnym z tym, jak przyswajają one język polski. Wg licznych badań naukowych nie ma lepszej metody na skuteczne przyswojenie języka obcego. Dzięki temu, że nic nie dzieje się bez użycia języka angielskiego, stwarzamy bardzo dobre warunki do tego, by Twoje dziecko w wieku przedszkolnym operowało tym językiem na poziomie zbliżonym do języka ojczystego. Dzięki zanurzeniu dziecko będzie swobodnie mówić po angielsku w codziennych sytuacjach. Już sama znajomość drugiego języka wraz z jego poprawnym użyciem to dobry start w życie i szeroka droga do dalszego kształcenia – nie tylko językowego.

Liczne badania naukowe wykazały, że u dzieci wychowywanych dwujęzycznie lepiej rozwinięte jest myślenie dywergencyjne (twórcze). Jest tak dlatego, że każdy język to zbiór znaczeń i stylów myślenia – jeśli dziecko zna dwa języki, ten zasób znaczeń się powiększa. Prowadzi to do szybkiego rozwoju zdolności myślenia abstrakcyjnego i tworzenia nowych pojęć. Z kolei przełączanie kodu pomiędzy używanymi językami kształci elastyczność myślenia – cechę kluczową dla samorozwoju.

Dzieci dwujęzyczne na co dzień doświadczają porównywania systemów językowych - form gramatycznych, szczegółów znaczeniowych – dzięki temu mają szerszą świadomość metajęzykową (ponadjęzykową – o języku). Oznacza to, że postrzegają języki jako systemy, co jest niezwykle ważne przy nauce czytania. Dzieci dwujęzyczne szybciej wykazują gotowość do jej podjęcia. Dzięki analitycznemu podejściu do kwestii języka osiągają też lepsze efekty w uczeniu się kolejnego języka. Są wrażliwsze na wszelkie zjawiska językowe, dzięki czemu umiejętniej wykorzystują swoje zasoby językowe w tekstach mówionych i pisanych. W testach inteligencji wypadają lepiej niż dzieci jednojęzyczne – lepiej radzą sobie z szybkim przetwarzaniem informacji oraz z manipulowaniem symbolami. Wszystkie powyższe cechy i umiejętności przekładają się na lepsze wyniki w nauce.

Czy wychowanie dwujęzyczne nie jest zbyt dużym obciążeniem dla mojego dziecka?

Nie. Umysł dzieci jest niezwykle pojemny i otwarty na doświadczenia językowe. Umiejętność szybkiego nabywania języka przez dziecko jest uwarunkowana ewolucyjnie – bez niej nie byłaby możliwa komunikacja w obrębie gatunku. Właśnie dlatego dzieci nie zniechęcają się do mówienia, a wręcz przeciwnie – naśladują mowę dorosłych, chłoną język bez wysiłku, urządzają zabawy słowotwórcze, analizują niuanse językowe.

Powyższe zdolności dzieci mogą być wykorzystane do nabywania przez nie nie tylko swojego pierwszego języka, ale i języka obcego już w pierwszych latach życia. Zarówno badania naukowe, jak i odwieczne doświadczenia społeczeństw całego świata pokazują, że człowiek z łatwością jest w stanie nauczyć się swobodnie porozumiewać kilkoma językami. Oczywiście najlepsze efekty osiągane są w dzieciństwie z wyżej wspomnianych powodów. Nie potrzeba do tego żadnych wybitnych zdolności. Działa to raczej w drugą stronę – dwujęzyczność poszerza, a nie zubaża zasoby intelektualne dzieci.

ul. Rodakowskiego 1 / 3A
e-mail: biuro@expercik.pl
kom. 535-064-005

Czy mojemu dziecku nie będą mieszały się języki?

Na początku będą. Mózg człowieka dwujęzycznego stosuje tzw. *code-switching*, czyli przełączanie z języka na język. Im wyższy stopień dwujęzyczności, tym przełączanie to jest bardziej kontrolowane i świadome – języki używane są w określonych sytuacjach i nie są mieszane. Żeby jednak poprawne rozgraniczanie stało się możliwe, dziecko musi nie tylko nabyć kompetencje językowe w podobnym zakresie, ale i wyczuć sytuację komunikacyjną. Nie dzieje się to od razu. W pierwszych latach dwujęzyczności powszechnie występuje zjawisko mieszania kodów w obrębie nawet krótkich wypowiedzi (np. zdania).

Code-switching dotyczy nie tylko zasobów języka, ale i kontekstu użycia języka. Na początku dziecko może mówić po angielsku nie tylko w przedszkolu, ale i w domu czy w innych miejscach, w kontakcie z osobami polskojęzycznymi. Jest to przejściowe. Zjawisko mieszania kodów zanika w miarę, jak dziecko uczy się rozróżniania partnerów i sytuacji komunikacyjnych. Należy jednak zaznaczyć, że *code-switching* występuje również u osób dorosłych (ale w o wiele mniejszym stopniu). Da się z tym żyć – i to bez ciągłego pytania: który język jest mój? Język częściej używany stanie się dominujący – nie ma obaw o tożsamość językową dziecka.[1]

Czy dwujęzyczność nie sprawi, że moje dziecko nie pozna dobrze żadnego z języków?

Nie. Pogląd naukowy mówiący o tym, że osoby dwujęzyczne mogą poznać języki tylko połowicznie, został odesłany do lamusa. Mózgu nie można traktować jak pudełko o określonej pojemności, w którym leżą upchane przedmioty. Ten model mózgu nie odpowiada jego właściwościom. Uczeni już dawno odkryli, że zachodzi transfer pomiędzy językami i nie ma ograniczonej przestrzeni dla jednego języka; ba, niemożliwe jest przecież określenie granic uczenia się człowieka w ogóle!

---

1 Może pojawić się pytanie: jaki język będzie uważało dziecko za swój ojczysty? Aby na nie odpowiedzieć, należy odwołać się do wiedzy neurolingwistycznej. Nasz mózg, aby traktował drugi język jako ojczysty, potrzebuje stałego kontaktu z tym językiem, rozpoczętego przed 1. rokiem życia, kiedy to jeszcze nie dokonuje podziału na „pierwszy" i „drugi", „ojczysty" i „obcy". Jeśli rozpocznie się wychowywanie dwujęzyczne w tym okresie, i utrzyma je w kolejnych latach życia, mózg za języki ojczyste uważać będzie oba języki. Dziecko będzie więc *native speakerem* każdego z języków. Dwujęzyczność rozwijaną przed 1. rokiem życia nazywamy dwujęzycznością symultaniczną (równoczesną – od równoczesnego nabywania języków).Jeśli język obcy wprowadza się dopiero po nabyciu przez dziecko pewnych podstaw pierwszego języka – jak u dzieci w wieku przedszkolnym – mówimy o dwujęzyczności sekwencyjnej. Mózg traktuje wtedy wprowadzony język jako obcy. Dziecko jest *native speakerem* pierwszego języka, jaki poznało. Niemniej jednak nic nie stoi na przeszkodzie, aby już w wieku przedszkolnym operowało językiem obcym na poziomie zbliżonym do tego, jakim operuje *native speaker* w jego wieku.

ul. Rodakowskiego 1 / 3A
e-mail: biuro@expercik.pl
kom. 535-064-005

Czy dwujęzyczność nie spowoduje opóźnienia mowy u mojego dziecka?

Podczas badań dzieci dwujęzycznych w pierwszych latach życia zauważono, że dzieci dwujęzyczne wykazują nieznaczne opóźnienie w rozwoju mowy, lecz jest to zjawisko przejściowe. Dziecko dwujęzyczne potrzebuje po prostu więcej czasu, by nauczyć się rozumienia i rozgraniczania obu kodów. Proces ten jednak przebiega na tyle szybko, że w wieku ok. 5 lat dziecko osiąga kompetencje porównywalne w obu językach.

Czy moje dziecko po ukończeniu tego przedszkola będzie dwujęzyczne?

To podstawowe pytanie, które zadają rodzice. Odpowiedź brzmi: tak lub nie. Będzie dwujęzyczne na pewno w okresie, gdy będzie chodziło do tego przedszkola. Gdy ukończy przedszkole – też, ale pod warunkiem, że jego dwujęzyczność nadal będzie utrzymywana poprzez stały czynny kontakt z drugim językiem. Jeśli kontakt ten nie będzie podtrzymywany, pojawi się zjawisko submersji, czyli dwujęzyczności zubażającej. Oznacza to, że język częściej używany będzie wchłaniał lub przesłaniał drugi język – aż do zatrzymania kompetencji językowych drugiego języka. Jeśli dziecko nie będzie go używało, po prostu wiele pojęć i zasad zapomni.

Rodzice powinni zdawać sobie sprawę, że dwujęzyczność to nie magiczna moc, dana raz na zawsze, lecz codzienna praktyka. Jeśli wychowanie dwujęzyczne będzie kontynuowane w okresie szkolnym, u progu dorosłości stanie młody człowiek, operujący językiem angielskim jak swoim własnym (lub prawie swoim własnym) – z perspektywami na wysokiego poziomu edukację i pracę.

W opracowaniu wykorzystano - publikacje:
Rabiej A., *Dwujęzyczność jako wyzwanie dla uczniów, rodziców i nauczycieli.* Materiał z II Konferencji Oświatowej dla Nauczycieli i Rodziców. Dublin 2012. http://www.dublin.msz.gov.pl/resource/19a56d49-137d-458c-b223-b32dd0503e47:JCR (dostęp: 25.06.2015)
Zurer Pearson B., *Jak wychować dziecko dwujęzyczne. Poradnik dla rodziców (i nie tylko).* Media Rodzina 2013.

- materiały ze stron internetowych:
Bilingual House - blog logopedki dwujęzycznej Anety Nott-Bower –http://bilingualhouse.com (dostęp: 25.06.2015)
Dwujęzyczność i dwukulturowość - blog dr językoznawstwa, logopedki i nauczycielki języka polskiego jako obcego Elżbiety Ławczys - http://dwujezycznosc.blogspot.com (dostęp: 25.06.2015)
Wszystko o dwujęzyczności – portal o wielojęzyczności - https://dwujezycznosc.wordpress.com (dostęp: 25.06.2015